

RIZIKÁ NA INTERNETE

Monika Gregussová, Ulita, o.z.

Internet a virtuálny priestor

Internet ako nová technológia priniesla nové možnosti komunikácie, šírenia informácií, trávenia voľného času, ale aj foriem ohrozenia. Pospájaním do celosvetovej siete vznikol samostatný priestor s vlastnými charakteristikami a pravidlami. Správanie ľudí na internete a vo virtuálnom priestore je ovplyvnené tromi základnými charakteristikami, tzv. AAA princípom:

- **dostupnosť (accessibility)** – 24 hodín denne, 7 dní v týždni, kdekoľvek,
- **dosiahnuteľnosť (affordability)** – nízka cena, dosiahnuteľná aj pre deti,
- **anonymita (anonymity)** – kontrola nad odhalením seba, nižšia miera sociálnej kontroly, menší pocit zodpovednosti a postihnuteľnosti za konanie.

Príležitosti a riziká vo virtuálnom priestore

Deti sú vo virtuálnom prostredí príjemcami, aktérmi i tvorcami, využívajú pozitívne i negatívne stránky internetu. Stretávajú s rozmanitými situáciami, ktoré majú potenciál stať sa rovnako príležitosťou alebo rizikom – aj v závislosti od toho, ako ktoré dieťa v týchto situáciách zareaguje, aká je jeho osobnostná výbava, životné skúsenosti, aktuálne záťažové situácie, jeho vnútorné a vonkajšie zdroje a reziliencia. Preto platí, že ani riziká (možné ohrozenia), s ktorými sa deti vo virtuálnom prostredí stretnú, neznamenaajú automaticky, že utrpia nejaké zranenie, poškodenie. Deti sa potrebujú vo svojom živote stretávať aj s rizikami, aby sa ich učili samé rozoznávať a vedeli sa úspešne obrániť samé. Úlohou dospelých preto nie je ochrániť deti pred akýmkoľvek rizikom, s ktorým by mohli prísť do kontaktu, ale sprevádzať ich procesom učenia, pomôcť im zvládnuť náročné situácie (a emócie s nimi spojené) a vo vhodnom čase ich nechať riešiť ich samotné.

Životné okolnosti detí, s ktorými pracujeme, ich na jednej strane chránia pred následkami rizík na internete, na druhej strane však riziká aj zvyšujú. Deti sú viac zvyknuté riešiť a zvládať náročné situácie samé, bez podpory rodičov, v porovnaní s inými deťmi zažívajú takéto situácie častejšie a sú závažnejšie, vedia sa s nimi nejakým spôsobom vysporiadať. Z opačného pohľadu sa však v týchto situáciách ocitajú bez podpory rodičov alebo iných dospelých, ktorí by ich sprevádzali, dohliadali na to, čo sa v živote detí deje a adekvátne reagovali, stanovovali pravidlá a hranice, alebo majú ich rodičia menej zručností (PC gramotnosť, finančná gramotnosť, právne povedomie).

Vybrané riziká na internete

Kyberšikanovanie – od klasického šikanovania líši tým, že nie je viazané na jedno prostredie, môže sa diať 24 hodín denne, páchatel' môže byť v anonymite, rýchlo sa rozšíri k veľkému publiku, ľahšie prekoná rozdiely v pozícii, veku, sile. Pri kyberšikanovaní páchatelia používajú na ubližovanie iným moderné technické prostriedky a aplikácie, ako je internet, mobilný telefón, email, sms, sociálne siete, čít. Medzi našimi deťmi je vyššia miera agresivity a šikanovania aj v realite, ktorá súvisí s ich životnou situáciou, vzťahmi, hodnotami v rodine a tolerancii voči určitému správaniu, mierou

frustrácie, čo sa prejavuje aj vyšším výskytom ubližovania cez internet a menšou citlivosťou voči nemu.

Grooming – je postupné vytváranie dôverného, priateľského vzťahu s dieťaťom tak, aby prestalo byť ostražité a pristúpilo na stretnutie. Najčastejším cieľom groomingu je sexuálne zneužitie dieťaťa. Páchateľ môže používať pozitívnu motiváciu, ale postupne aj zastrašovanie a vydieranie. Agresor si na internete vytipuje zraniteľnú a ľahko dostupnú obeť. Signálom pre neho je práve veľké množstvo zverejnených osobných údajov, ochota ku komunikácii s neznámymi, aktuálne prežívanie sklamaní a trápenia, osamelosť, chýbanie prijatia v blízkych vzťahoch, malá miera kontroly zo strany rodičov.

Podvody a obchodovanie s ľuďmi – páchatelia sa spoliehajú na anonymitu a malú mieru kontroly vo virtuálnom prostredí, ako aj neznalosť a neopatrnosť ostatných užívateľov internetu, ich túžbu po rýchlom a ľahkom zisku. Časť takýchto ponúk na internete sa zameriava na vylákavanie peňazí (lákavé pracovné ponuky, modeling), za inými pracovnými ponukami sa skrývajú ponuky na prácu v sexbiznise, v horšom prípade aj obchodovanie s ľuďmi (predovšetkým pri ponukách na prácu v zahraničí - nútená práca, nútené žobranie, sexuálne vykorisťovanie).

Sexbiznis – anonymita internetu a možnosť osloviť širokú cieľovú skupinu vytvára ideálne podmienky pre sexbiznis – nadväzovanie kontaktov, ponuku a dopyt, dohadovanie stretnutí, ktoré sú ľahko dostupné aj pre deti a mládež. Internet umožňuje aj bezkontaktné sexuálne služby – zasielanie fotografií, kontakt cez skype. Výška zárobku pri sexbiznise je lákavá, pričom deti často nemajú povedomie o možných rizikách a o tom, ako sa pred nimi chrániť.

Ako pracovať s problematikou rizík internetu v nízkoprahu

- Otvorte témy, informujte o rizikách, učte deti chrániť sa.
- Reagujte tu a teraz, pri aktuálnej situácii.
- Nastavte jasné pravidlá („v klube nie!“).
- Umožnite ventiláciu emócií, vypočujte.
- Prepojte na emóciu, vlastný zážitok, hľadajte riešenie spolu, hľadajte zdroje, umožnite zažiť odčinenie.
- Zamerajte sa na harm reduction.

Linky:

www.zodpovedne.sk - prevencia rizík na internete

<http://sheeplive.eu/> - prevencia rizík na internete pre najmenších

<http://e-bezpeci.cz/> - česká stránka o rizikách na internete

<http://www.iom.sk/> - pomoc obetiam obchodovania s ľuďmi